

13
L. N. J. C.
DISSERTATIO ACADEMICA,
OSTENSURA:

**AURORAM
LUCIS EVANGELICÆ**

ANTE
SÆCULUM XII

IN
FINLANDIA
FUISSE EXORTAM,

QUAM

*Suffragante Amplissimo SENATU Philosophico in Regia
ad Auram Academia,*

PRÆSIDE

MAG. **JOHANNES
BILMARK,**

HIST. & PHIL. PRACT. PROF. REG. & ORD.
Publicæ censure modeste offert

ELIAS ALCENIUS,

SATACUNDENSIS.

In Audit. Maj. d. XXVII. Junii Anni MDCCLXVI.
H. A. M. C.

ABOÆ impressit JOH. CHRIST. FRENCKELL,

J. Coll. Chytrany

S:Æ R:Æ M:TIS
MAGNÆ FIDEI VIRO,
REVERENDISSIMO PATRI AC DOMINO,
**D:NO CAROLO
FRIDERICO
MENNANDER,**

S. S. Theologiæ DOCTORI Celeberrimo, Inclitæ
Diœceseos Aboënsis EPISCOPO Consummatissimo,
Reg. ibid. Acad. PRO-CANCELLARIO Eminentis-
simo, Venerandi Consistorii Ecclesiastici PRÆSIDI
Gravissimo, Scholarum per Diœcesin EPHORO
Adecuratissimo, nec non Regiæ Academiæ
Scientiarum Svecanæ MEMBRO
Dignissimo,

MÆCENATI MAXIMO.

*N*ulla fere est cogitatio, quæ ingenuum pectus adeo
delectat & pascit, quam consideratio Providentiæ
Divinæ in propaganda per universum Orbem Religione
Christiana. Quamobrem cum ipse vetusta monumenta
per-

perlustrans animadverterem vestigia quædam almæ hu-
jus Religionis in nostris oris ante magnam illam con-
versionem a S. HENRICO susceptam, hæc collegi,
collectis argumentis præsentè Dissertatione utcumque o-
stensurus, auroram lucis Evangelicæ ante sæculum XII
in Finlandia fuisse exortam. Tenuis has meditationes
TIBI, Reverendissime EPISCOPE & PRO-CANCELLARIE,
inter gravissimas & exundantes, quibus premeris, curas
Comitiales offerre debui, supplex rogitans, velis pro eo,
quo emines, in litterarum cultores favore, symbolam hanc,
ad illustrationem rei apud nos Ecclesiasticæ pertinentem,
serena adspicere fronte. Qua spe si me non desjici patiaris,
mibi nihil prius nihil posterius erit, quam Supremum
Numen adsiduis fatigare precibus, velit TE, MÆCENAS
MAXIME, omnigena felicitate maçiaturum in Patriæ, Ec-
clesiæ, Litterarum & Familiæ Nobilissimæ fulcrum,
emolumentum & gaudium per longissimam annorum se-
riem conservare. Ad cineres usque permanebo

Reverendissimi NOMINIS TUI

Cliens devotissimus
ELIAS ALCENIUS,

VIRO *Admodum Reverendo atque Præclarissimo,*
D: no JOHANNI ROTHOVIO,
PASTORI & PRÆPOSITO Ecclesiarum, quæ in Ika-
lis, Canganpâ & Storâ florent, longe meritissimo,
PATRONO omni venerationis cultu ad ci-
neres usque prosequendo.

VIRO *Admodum Reverendo atque Præclarissimo,*
D: no Mag. PETRO HEDMAN,
Ecclesiæ Wasensis PASTORI meritissimo, FAUTO-
RI omni reverentia suspiciendo.

VIRO *Plurimum Reverendo atque Clarissimo,*
D: no DANIELI ROOS,
SACELLANO Ecclesiæ Lappfierdensis vigilantissimo,
FAUTORI sincero adfectu semper prosequendo.

Tot tantaque, FAUTORES Optimi, benevolentia singula-
quo primum mihi contigit VOBIS innotescere, con-
lebrare queam. In pignus tamen mentis venerabundæ
va elaboratas, VOBIS offerre & volui & debui. Suscipia-
STRUM desiderare in posterum patiamini. Ego vicis-
pro VESTRA VESTRORUMque perenni incolumitate cali-

NOMINUM

admodum Reverendo
D: no JOHANNI ROTHOVIO

Cultor
ELIAS

VIRO Admodum Reverendo atque Praeclarissimo,
Dn. Mag. JACOBO ESTLANDER,
Ecclesiarum, quæ Deo colliguntur Christinae, Lapp-
fierd & Storå PASTORI dignissimo, FAUTO-
RI quovis honoris cultu ad urnam us-
que colendo.

VIRO Plurimum Reverendo atque Praeclarissimo,
Dn. Mag. JOH. WESTZYNTHIO,
CON-RECTORI Scholæ Trivialis Wafensis laudatis-
simo, FAUTORI exoptatissimo.

VIRO Plurimum Reverendo atque Clarissimo,
D: no ELIÆ FONSELIO,
SACELLANO in Ikalis vigilantissimo,
AVUNCULO optimo.

*ris documenta in me ab illo usque temporis momento,
ferre voluistis, quot quantaque nec enumerare, nedum ce-
basce primitias meas Academicas, rudi admodum Miner-
tis eadem sereno, ut soletis, vultu, nec me favorem Ve-
sim nunquam intermittam, Moderatorem omnium rerum
dissimis compellare suspiriis. Permansurus*

VESTRORUM

humillimus
ALCENIUS.

Med Råd = och Handelsmannen i Sjö = staden Christina,
Wälåreborne och Högwålastad
Herr MATTHIAS BRUNCK,

Samt
Handelsmannen i Stapel = staden Bidneborg,
Wälåreborne och Högwålastad
Herr ISAAC BÆCKMAN,
Günstige Gynnare.

Med särdeles nöje ser jag den dagen upgå, på hwilken jag
offenteligen får å daga lägga den högaktning, jag städse
hyst för Eder. I, mine Gynnare, hafwen bewist mig flera
wålgjörningar, än jag dem någonsin kan rätt aftjena. Til et
ringa wedermåle af tack samt sinne, upoffras Eder nu detta mitt
första Academiska arbete, hwaruti jag sökt bewisa, at våra För-
fäder någorlunda hade sig bekant den Christna Religion för S.
HENRICS ankomst til Finland. Uptagen detta lilla pappers-
fram, såsom en af Eder godhet flytande frukt. Jag skal dere-
mot aldrig underlåta, at anropa den högste Guden för Eder be-
ståndiga wålgång, Framhårdande

Mine Gynnares

Edmjukt tjänare
ELIAS ALCENIUS.

VIRO *Plurimum Reverendo atque Clarissimo,*
D:PO GABRIELI ALCENIO,
SACELLANO in Storà vigilantissimo,
PARENTI INDULGENTISSIMO.

Lætus equidem ego ac lubens istum diem celebros, quo pietatem meam erga TE PARENS *Indulgentissime*, publice declarandi mihi præbetur occasio, dum scilicet Dissertationem hanc, ostensuram, Auroram lucis Evangelicæ ante sæculum XII in Finlandia exortam fuisse, impensis TUIS publici juris facio. Merito itaque TIBI, PARENS *Indulgentissime*, hunc juvenilem ingenii mei fœtum tribuo, meliore munere destitutus, ob plurima illa, quibus me quotidie mactas, beneficia. Permittas etiam, PARENS *Indulgentissime*, hæcæ primitias meas Academicas esse interpretes obsequii & venerabundi, quo TE prosequor animi. Meum vicissim erit, Deum T. O. M. ardentissimis fatigare precibus, velit canam TUAM senectutem omni felicitatis & prosperitatis genere cumulare, in Ecclesiæ, cujus curam magna integritate & Sacerdotali zelo jam per XXVI annos gessisti, emolumentum maximum, Nostrorumque omnium solatium & gaudium firmissimum; tandemque ex hac fragili vita discessurus in cohortem beatorum transferre. Permanens usque ad extremum vitæ halitum

PARENTIS INDULGENTISSIMI

Obedientissimus Filius
ELIAS ALCENIUS.

VIRO *Plurimum Reverendo atque Praeclarissimo,*
D: no Mag. GABRIELI ALCENIO,
SACELLANO in Ilmola vigilantissimo.

VIRO *Perquam Reverendo atque Doctissimo,*
D: no JOHANNI ALCENIO,
Verbi Divini MINISTRO in Storà adliduo.

FRATRIBUS MEIS CARISSIMIS.

In pignus Fraternalæ caritatis nec non grati animi
ob beneficia VESTRA, *Fratres Carissimi,* in me colla-
ta, primitias meas Academicas VOBIS offero, pro
incolumitate VESTRA diuturna adfiduas preces fu-
furus

FRATRUM CARISSIMORUM

Amantissimus Frater
ELIAS ALCENIUS,

I. N. J. C.

§. I.

nter maxima Summi Numinis in genus humanum beneficia merito referimus, quod non solum Religionis Naturalis præcepta cordibus nostris alte impresserit, verum cum hæc post lapsum nequaquam sufficientia essent æternæ, quam nobis destinaverat, felicitati obtinendæ, hunc defectum immediata voluntatis suæ revelatione opportune suppleverit. Hæc cum maxime necessaria esset, Deus quoque clementer promissit, omnes gentes ad illius cognitionem perventuras. Vaticinia Divina, quæ promissionem de generali hac Evangelii annunciatione continent, cum plures dudum collegerint, quos inter præcipue nominandi sunt EUSEBIUS (a), HUETIUS (b), WITSIUS (c)

A & J.

(a) Vid. *Demonstrationis Evangelicæ Libr. II.* (b) *Demonstr. Evangel. Propos. IX, Cap. 150. seq.* (c) *Confr. Miscellan, Sacror, Tom. II, p. m. 402. seq.*

& J. A. FABRICIUS (d), nos quædam tantum in medium jam proferemus. Sic *Malach. I. 11. Ab ortu solis usque ad occasum magnum erit nomen meum in gentibus & in omni loco sacrificabitur & offeretur nomini meo oblatio munda, quia nomen meum erit nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.* Similiter *Rom. X. 18 ex Psalm. XIX. 5. Μεάνυγε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκισμένης τῶν ῥήματα αὐτῶν (e).* Quid? Quod SALVATOR noster præceperit discipulis suis, quibus mysteria salutis concedidit, ut omnibus annuntiarent verbum suum: *Προεσθύνετε εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύττετε τὸ εὐαγγέλιον πᾶσιν τῇ κτίσει, Marc. XVI. 15.* Enimvero circa prædicationem Evangelii non eadem ratione se gessit admiranda Dei Providentia, sed in nonnullis terris creperam solum auroram exoriri fecit, quam tamen plenior lux, id quod vitio & pertinaciæ hominum erit tribuendum, non fuit infecuta; aliæ vero uberiorem gratiæ Divinæ modum vel citius vel tardius sunt expertæ. Et quum multi sint, qui existiment populos Septemtrionales diu admodum cimmeriis tenebris involutos & a Religionis Evangelicæ luce fuisse remotos, Fennoque præsertim nullam hujus notitiam ante adventum S. HENRICI habuisse; operæ pretium nos facturos existimavimus, si ex antiquis-

(d) Videatur liber, qui inscribitur *Lux Evangelii toti orbi exorians Cap. 1.* (e) AMBROSIUS igitur ad h. l. ubique audita est & pervenit in omnem locum prædicationis Christi; ubi enim præsentia hominis prædicantis defuit, sonus tamen & fama pervenit.

tiquiffimis Scriptoribus ostendamus, auroram lucis Evangelicæ ante sæculum XII majoribus nostris fuisse exortam. Cui operi dum modeste immoramur, Tuam Candide Lector benignam censuram, qua par est, observantia nobis expetimus:

Nam pius est Patriæ facta referre labor.

§. II.

Oraculis, quæ attulimus, generalibus addere licet speciale, quod populos boreales imprimis concernit. Gratia omnino plenum est promissum Prophetæ ZACHARIE Cap. VI. 8. datum, quod *Spiritus Domini in Septemtrionalibus terris copiose quiesceret.* Hoc autem longe ante Sæc. XII quodammodo fuisse impletum, testimonia Patrum Ecclesiæ satis innuere videntur. Luculenta sunt verba TERTULLIANI, qui Sæc. II. vixit: *Christo autem subdita sunt loca & Sarmatarum & Dacorum & Germanorum & Scytharum & abditarum multarum gentium & provinciarum & insularum multarum nobis ignotarum & que enumerare minus possumus (a).* Quod per Scythiam intelligatur Finlandia nostra, eo minus erit dubitandum, siquidem lacus nostri tempore ADAMI EREMENSIS adhuc dicerentur *Paludes Scythicæ (b).* Similiter LACTANTIUS, cujus ætas in Sæc. IV incidit: *Lex Divina sive Evangelii lux ab ortu solis usque*

A 2

que

(a) In libr. adversus Judæos Cap. VII. (b) In libr. de Situ Region. Septemtrional. p. m. 143.

que ad occasum suscepta est, & omnis sexus, omnis ætas & gens & regio unitis & paribus animis Deo servit (c). Atque HIERONYMUS jam suo ævo profitetur: Non puto, aliquam remansisse gentem, quæ Christi nomen ignoret (d). Quæ doctorum Virorum testimonia si quis eo usque extenderet, ut crederet, lucem Evangelii plene collustrasse totum orbem, næ ille invita fide Historica aliquid adfereret. Magnificis enim his verbis id solum indigitasse nobis videntur Patres, quod gentes omnes aliqualem Christianæ Religionis notitiam habuerint. Sed quum hæc nimis longe petita forte judicari queant, propiora intueamur. Notum igitur est, quod Gothi, in Thracia habitantes, ad Christianam fidem per AUDÆUM, THEOPHILUM, NICETAM & imprimis per Episcopum ULPHILAM, cujus in propaganda religione Christiana ardorem multis commendat SOCRATES (e), fuerint perducti. Quod opus alia adhuc ratione promovit Provida Numinis cura. Scilicet turbulentis temporibus DIOCLETIANI, duorum MAXIMIANORUM, HERCULII & GALERII multi Christianorum, ut diras persecutiones ab illis suscitatas subterfugerent, ad Gothos se contulerunt & Christianam religionem apud illos invenerunt, sicut docet JOHANNES a WERBURG (f). Indicant præterea annales nostri, quod Scandiani, ad-

fum-

(c) Vid. *Libr. V. Cap. 3.* (d) In *Matth. Cap. XXIV.*

(e) In *Histor. Ecclesiast. Libr. IV. Cap. 27.* (f) *Confr. Histor. Werburgica Tom. II. p. 671.*

sumtis in societatem ULMERUGIIS, Finlandiæ ac-
colis, primis his sæculis ex Septemtrione varias ex-
peditiones in Thraciam aliasque finitimas terras
susceperint (g). Quamobrem verisimile admodum
est, quod ad cognitionem lucis Evangelicæ tunc
pervenerint Fenni, & quod domum reversi, sacra
hæc civibus suis annuñciaverint. Non equidem ne-
gamus, quia Gothorum Meridionalium quidam A-
riana hæresi tum fuerint infecti, sed quod non o-
mnes eadem laboraverint, vel inde constat, quod
in versione Bibliorum Ulphilana multa oracula pla-
ne integra occurrant, quæ figmentis Arianorum
sunt e diametro contraria, & quæ proinde Græci
subinde ex suis Bibliis vel expunxerunt, vel corru-
perunt. Meminerint denique Lectores, quod de in-
dole religionis Christianæ, quam habuerunt Majo-
res nostri, non differamus, sed nobis sufficiat osten-
disse, quod Christiana Sacra penitus non ignora-
verint.

§. III.

Verum non opus est, ut circa antiquissima hæc
& obscura tempora diutius hæreamus, præstat enim
ea considerare, quæ Sæculo XII sunt propiora; pau-
cis in antecessum significaturi, qualis Religionis
Christianæ fuerit facies in illis terris, quæ Finlandiæ
nostræ adjacent. Quo quidem modo Svethia con-
siderationem nostram statim subit. Postquam igitur

(g) Vid. DALINI *Hist. Patr. Tom. I. Cap. X. §. 3. p. m. 283.*

tur examina Gothorum sæculis præsertim VIII & IX per partes Europæ Meridionales & Occidentales crebras suscepissent expeditiones, sacraque Christiana hic vidissent, eisdem animum sensim adplicuerunt. Quamobrem etiam in *Concilio Aquisgranensi* Anno 817, præsentibus pluribus Episcopis, de Svecis & Gothis ad Christum convertendis serio fuit deliberatum, & EBBONI, Remorum Episcopo, id negotii datum, ut huic operi sedulo invigilaret (a). Interjecto tempore Imperator Romanorum LUDOVICUS PIUS in Svethiam misit præstantissimos quosdam viros, ANSGARIUM, GAUTBERTUM, NITHARDUM atque ARDGEIRUM, qui Sacra Christiana populis Septentrionalibus annuntiarent (b). Non equidem negamus, quin hi ipsi multas magnasque experti sint molestias in superanda atque eliminanda hydra illa Lernæa, multorum capitum bestia, religione paganica; attamen sensim sensimque favente ac tantum opus promovente Divina Providentia, nec non impigro studio primorum Evangelii in Svethia præconum factum est, ut Doctrina Christiana stabilem ibi invenerit sedem. Primus Regum Svecicorum, cujus auspiciis hæc sacra fuerunt annunciata, dicitur BERO vel BJÖRNO, ab *Hutga* plerumque cognominatus (c), circa An. Chr. 829. Hoc

(a) Vid. ÖRNHJELMI *Histor. Eccles. Libr. I. Cap. IV*, nec non RIMBERTI *Vit. Anshar. Cap. XII. p. 50.* (b) Cfr. ÖRNHJELMI *H. E. Libr. I. Cap. X.* (c) Quidam vocant illum simpliciter BJÖRNONEM, plerique BJÖRNONEM

Hoc etiam & sequenti sæculo tacitis incrementis sensim invaluit Religio modo memorata, & contra paganicam prævaluit, quamvis ArchiEpiscopi Hamburgenses, quorum ut increverat dominandi pruritus, ita deferbuerat Religionis propagandæ zelus, illam parum curarent. At postquam Svecorum Rex OLAVUS SKOTTKONUNG hæc Sacra libere professus, lavacro S. Baptismi se initiandum curavit, atque Doctores Evangelii impigros cum ex aliis Europæ partibus tum præcipue ex Norvegia (d) acceperat Svethia, pauci fuerunt, qui pagnicis adhæserunt superstitionibus.

§. IV.

Mittimus nunc Svethiam atque in Finlandiam transfretamus. Non equidem dissimulandum, quod
qua-

ab *Hauga* ex prædio quodam exiguo prope Upsaliam, quod *Hauga* nuncupatur, ubi sedem habuisse perhibetur. Verum cum in Svethia fuerit insolens, Principes a prædiis suis cognominari, atque incertum sit, utrum BJÖRNO noster unquam habitaverit in *Hauga*, rectius forte dicitur BJÖRNO HAUGA, BJÖRNO *excellus*. Certe cum tantum effecisset, ut cuilibet civium liceret, Sacra Christiana amplecti, Vid. DALINI *lib. cit. p. m. 496.* atque erga Evangelii prædicatores benigne se gessisset; verisimile est, quod Monachi eximio hoc cognomine illum insigniverint. Quibus addimus, quod nonnulli eum vocent *B ti a* Goth. *Bâid* potente; pro quo tamen WORMIUS legendum esse *Helig, Sanctum* existimat. Vid. *Ap. liter. Runic. p. 225.* (d) Vid. DALINI *lib. cit. p. m. 591, 592.*

qualis rerum facies in nostris terris sæculis VIII. IX. X. fuerit, non satis liquido constat, verum tamen est, quod patria nostra, imperio Syio-Gothico jam ab antiquissimis temporibus innexa, eadem fere subierit fata, & quod Majores nostri non solum in societatem expeditionum Gothicarum venerint, sed etiam frequentia cum Svecis exercuerint commercia. Cumque primi per Septemtrionem Evangelii præcones magno flagraverint studio, Christiana Sacra propagandi, verisimile est, quod ut in alias provincias, ita etiam in Finlandiam quosdam miserint, qui Fennos horum cognitione imbuerent. Memoria imprimis dignum est, quod ArchiEpiscopis Hamburgensibus injunxerint Pontifices Romani, ut doctrinam Christianam per *orientales etiam has terras* propagarent. Quorsum præcipue pertinet Diploma ANSGARIO An. Chr. 835 datum, quo ArchiEpiscopus Hamburgensis atque Legatus Pontificius per regna Septemtrionalia fuit constitutus. Cui muneris ut eo major conciliaretur auctoritas a GREGORIO IV Romæ *ante corpus & confessionem S. PETRI Apostoli* accepit pallium, confirmatusque una cum successoris ArchiEpiscopis Hamburgensibus *Legatus Apostolicus per Sveciam, Daniam, Norvegiam, Farriam, Grönlandiam, Helsinglandiam, Islandiam, Skrid-Findiam (a) Transalviam & nationes omnes Septem-*

(a) Per *Skridfinniam* intelligendam esse partem Finlandiæ, & nomen ipsum & plures Historici pridem ostenderunt.

Septentrionales & Orientales (b), quibuscunque *veniant nominibus (c)*. Tum ne quis auderet, his omnibus quoquo modo obstrepere, ipse Papa diris persecutionibus territos voluit obstrigillantes quoslibet, ut mos est Tarpejo Jovi in oblucentes omnes, quos Titanas reputat, sua torquere fulmina (*d*). Et licet nulli Sacerdotes tunc temporis huc missi fuerint, siquidem in hoc ævum præcipue quadret: ὁ μὲν Θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάζονται ὀλίγοι, ut loquitur Pastorum Princeps (*e*); probabile tamen valde est, quod plures Majorum nostrorum, qui ad Svethiam quotannis proficiscebantur, Sacris Christianis se initiari passi fuerint, atque horum deinceps participes, sed sine armorum strepitu, reliquos fecerint populares. Immo sicut delubra idolis consecrata per Finlandiam admodum rara fuerunt; ita quoque in avitis superstitionibus retinendis ac defendendis minus tenaces fuisse videntur ejusdem incolæ.

§. V.

Sicut Reges nostri pari amoris adfectu singularum regionum suarum cives sunt amplexi, ita quum
 B præ-

(*b*) Fennia & Holmgardia communi nomine olim dicebantur Osterlandia Lat. *Terra orientalis*, vid. SPEGELS *Bevis til Kyrkjo-historien* p. 3. & 5. Immo Alandi nostri Finlandiam etiamnum vocant Osterlandiam. (*c*) Confr. *Diplom.* LUDOVICI PII *Imp.* & GREGORII IV. *P. R.* apud ADAMUM *Bremens. Hist. Eccles.* p. m. 179. seq. 185. seq. (*d*) ÖRNHJELMI *lib. cit.* p. m. 22. (*e*) MATTH. IX: 37.

præstantiam Religionis Christianæ satis animadverterent, qui BJÖRNONI in imperium successerunt, verisimile est, quod veteres Fennos hujus quoq; cognitione imbuendos curaverint. De ERICO EMUNDSSONIO testatur THORGNYRUS, Legifer Uplandiæ, quod in viridi ætate multas expeditiones tam in alias terras, quam in Finlandiam nostram suscepit, variaque castella & propugnacula in sui memoriam hic reliquerit (a). Et quoniam Christiani non pauci castra ejus sequerentur, vix erit dubitandum, quin hi tam de ferocibus subigendis, quam de Sacris suis propagandis fuerint solliciti. Docent præterea annales, quod Curlandi, *Chori* tunc appellati, qui tributa Svecis diu solverant, hoc tempore nova moliri cœperint. Quos ut ad officium reduceret OLAVUS, Pro-Rex Svethiæ, collectis copiis & comparata classe ad orientales has terras se contulit. Hic autem cum Sveci varia adeo premerentur fortuna, ut ad incitas ferme essent redacti, hortantibus mercatoribus (b) quibusdam, qui exercitum comitabantur, milites Salvatoris nostri opem serio implorarunt; quo factò, amplissimam reportarunt victoriam, Curlandis, sese dedendo, vota illorum

(a) Vid. STURLONIDIS *Heims Kringl. Tom. 1. p. 482.* (b) Ita ipsi appellantur in RIMBERTI *vita Ansgarii p. m. 110. ed. Oernhjelms.* Man kan til en stor del tilskrifva Handelen den Christna Lärans tidiga utspridande i Norden, åtminstone at hon der i så lång tid var bekant, innan hon allmänt blef vedertagen, Cfr. DALINI *Hist. lib. cit. p. m. 254.*

rum prævenientibus. Et quum ita animadverterent, quid Christo devota pectora possent, se firmiter obstrinxerunt ad fidem Christianam colendam, sed tamen pro captu eorum temporum (c). Horum exemplo incitati Curlandi, eadem sacra non sunt adspersati, a quibus iterum in Finlandiam nostram cognitio doctrinæ Christianæ pervenisse videtur. Postquam etiam ERICUS VICTORIOSUS POPPONIS oratione atque præclaris factis in religione Christiana fuerat confirmatus, novos cepit impetus propagandi illam per aviti regni provincias, atque ex Dania, ubi tunc commorabatur, in patriam misit quos habere potuit, LIBENTIO suppeditante, verbi Divini præcones, munere suo, ut perhibent annales, strenue defunctos (d). Et cum hic Rex multas res in Orientalibus his regionibus feliciter gesserit, fidem nobis facit, quod nec religionis Christianæ prædicationem in Finlandia neglexerit. Præterea de OLAVO SKOTTKONUNG constat, quod Sacris Christianis, quæ amplexus fuerat, impense faverit, & opera usus Episcopi THURGOTI tam liberos suos, quam plures civium eisdem & sacro baptismi lavacro initiandos curaverit (e). Quare etiam Rex Christianissimus salutatus fuit (f). Interjecto tempore hic filiam INGERDEM in matrimonium dedit JARISLAVO,

B 2

VO,

(c) Vid. RIMBERTI *libr. modo cit. p. 112. 114.* (d) Cfr. ÖRNHJELMI *Hist. Eccles. SviæG. lib. 2. Cap. 5.* (e) Vid. ER. BENZELII *Monument. Eccles. p. 217.* (f) Vid. ADAMI *Brem. Hist. Eccles. libr. 2. Cap. 41.*

VO, Holmgardiæ Principi, quam in has oras, ipsa postulante, comitatus est RAGNWALDUS ULFSONIUS, qui de religione Christiana per WestroGothiam propaganda admodum fuit sollicitus (g). Quod studium sicut tranando per maria non deferbuerat, ita nulli dubitamus, quin postquam Jarlus Aldejoburgensis & Ingriæ fuerat constitutus, dicta sacra tam in nova patria, quam in vicina Finlandia propaganda curaverit. Quæ facta sunt circa initium Sæculi XI. Uterius quum censum quendam, vocatum *Denarium S. Petri*, Papæ consecrasse dicatur OLAVUS (h); quem Fennos etiam solvisse *Paracia Pedersbrensis* in Ostrobotnia luculenter indicat, novo pignore constat, auroram lucis Evangelicæ in Finlandia tunc fuisse exortam. Quisquis etiam cogitaverit zelum AMUNDI, SKOTTKONUNGI filii, in religione Christiana tuenda, quo factum est, ut *Christianissimi Regis* nomen promeruerit, & quam prolixam observantiam mandatis Pontificiis præstiterit, non ambiget, quin in prædicationem Evangelii per Finlandiam curam sumtusque impenderit. Denique cum Holmgardi inde a primis Christianismi in Svethia recepti temporibus templum quoddam S. NICOLAO dicatum Sigtunæ habuerint (i), eorumque nomine Fenni nostri nonnunquam comprehensi fuerint (k), verisimile est, quod

(g) Confr. DALINI *Hist. lib. cit. p. m. 615.* (h) Vid. PUFENDORF, *in Hist. Svec. p. 66.* (i) Videatur Rev. WAL- LINI *Sigtuna Stans & cadens p. 224 & 225.* (k) Vid. NETTELBLADII *Schwedische Bibliothec Part. 1, p. m. 63.*

quod nec Fenni nostri ab eodem fuerint exclusi, & proinde quod Svecis non multum recentiores fuerint in religione Christiana recipienda.

§. VI.

Nec hoc loco erit reticendum, quod eodem circiter tempore aliorum Scandinaviæ Principum opera magis magisque in Orientalibus nostris regionibus irradiare cœperit aurora lucis Evangelicæ. Quocirca imprimis a nobis est memorandus OLAVUS TRYGGWONIDES, qui sacris Christianis ab Episcopo POPPONE & deinde a TANGBRANDO institutus, veri Dei cultum admodum promovere incepit. Idem postquam adversus Græcorum Imperatorum hostes multas res fortiter & feliciter gesserat, in Holmgardiam revertitur, presbyterum quendam, PAULUM dictum, secum ducens, cujus operatus est tam ad confirmandum vacillantem adhuc in religionis negotio WALDEMARI animum, quam etiam ad reliquias cultus idololatrici extirpandas (a). Quare non solum Magni Moschoviæ Duces (b), priscique eorum annales (c),

B 3

ve-

(a) Vid. STURLONIDIS *Heims Kringla Tom. I. p. 233.* Cui addatur ÖRNHJELMI *Histor. Eccles. p. m. 2. § 585.* (b) Digna omnino sunt verba Magni Moschoviæ Ducis BASILIDIS, incunabula Christianismi ad avum WALDEMARI referentis, quæ notentur: Baptizantur, inquit, nostri in nomine Patris, Filij & Spiritus Sancti nunc & in sæcula benedicti, postquam primus noster Progenitor, beatus ille & magnus Czar WLODIMIRUS. divinitus illustratus nomen BASILII ad mysticam undam est nactus, a quo tempore us-

verum etiam alii passim Historici (d) fatentur, Christianam religionem in terras hæc orientales circa finem sæculi X fuisse introductam. Partim autem zelus OLAVI in religione Christiana propaganda, partim etiam crebræ ejus expeditiones in Finlandiam susceptæ nobis persvadent, quod ejus opera non pauci Fennorum ad cognitionem Religionis modo memoratæ tunc pervenerint. Quare etiam *Auctor Anonymus Chronici Finlandiæ*, Finnos, quos illis temporibus eisdem cum Russis paruisse Dominis opinatur, jam ante expeditionem S. HENRICI magnam partem Christiana Sacra amplexos fuisse tradit, eosque solos, qui oram maritimam incolebant, a S. ERICO victos & ad Christianam religionem perductos fuisse existimat. Quam opinionem ex variis Russicis picturis, quæ adhuc in quibusdam Finlandiæ templis, præsertim in Carelia supersunt, probari posse contendit (e). Hinc tamen non sequitur, quod antiquissimi majorum nostrorum Græcam religionem, qualis postmodum illa fuerit (f), receperint. Immo quamvis multo post Carelii in animum induxisse videantur, proprium sibi Episcopum Wiburgi constituere, id quod ex conditionibus, quæ donatio-

nibus

que ad hunc diem non Russica sed Christiana appellatur fides nostra. Vid. NIC. BERGII *Dissert. de statu Ecclesiæ & Religionis Moschovitica* p. m. 50. (c) Confr. *Stepennaja Kniga*; item Nestor PETZURSKI passim. (d) Vid. JOH. DLUGOSI *Histor. Polon. libr. 1. p. m. 150.* nec non JOH. HERBINII *opus de Cryptis Kiowiensibus Cap. 3. p. m. 16.* (e) Vid. NETTELBLADII *Schwedische Bibliothek. Tom. 1. p. 63.* (f) Vid. *cit. BERGII Dissert. Cap. V.*

nibus tam Equitis NICOLAI *Tunafonii* quam STENONIS *Benedicti* BJELKE sæc. XIV Episcopo Wexionensi concessis, adjectæ sunt, primus evictum dedit Rev. Episc. RHYZELIUS (g); non tamen inde sequitur, quod propter discrepantiam quandam vel religionis vel rituum Ecclesiasticorum hoc factum sit, sed tantum ut Sacra Christiana eo magis per Finlandiam promoverentur, pluribus in hanc curam intentis. Nec fas esset, hoc loco præterire OLAVUM S. Norvagiæ Regem, de quo constat, quod postquam a CANUTO MAGNO esset regno expulsus, in Svethiam primum & deinde in Holmgardiam se contulerit. Diserte autem de ipso testatur STURLONIDES, quod *Divini Nominis cultum hic promoverit, quandoquidem ab opere hoc faciundo publica negotia, quibus antea vacare solitus fuerat, ipsum non impedirent* (b). Quin itaque eadem Christianismi cura ad vicinam Finlandiam se extenderit, nemo admodum dubitat.

§. VII.

Contra ea, quæ hæctenus differuimus, dubia quædam forte moveri possent, quorum tamen præcipua huc redire videntur. Quod si Fenni nostri ante sæculum XII ad cognitionem religionis Evangelicæ pervenissent, minime opus fuisse censeatur, ut vel Pontifex Romanus ALEXANDER III. scriptis litteris Ducem Svecorum & ArchiEpiscopum Upsaliensem exhortaretur ad Fennos nostros convertendos, vel ut ERICUS *Sanctus* Svethiæ Rex vi & armis majores nostros

(g) Vid. *Ejusd. Episcoposopia Tom. 1, p. 300.* (b) Vid. *STURLONIDIS Tom. 1, p. m. 733.*

Gros ad Sacra Christiana recipienda cogeret. Immo Fenni nec acriter restitissent Regum & Episcoporum sacris moliminibus, sed pedo Pontificali se sponte subjecissent. Quod ad litteras Pontificis attinet, scriptas *Tuscul. V. Idus Septembris 1160* ita easdem orditur: **ALEXANDER** &c. &c. *Gravis admodum & difficilis est ad Apostolicam sedem querela perlata, quod Finni semper imminente sibi exercitu inimicorum, fidem servare Christianam promittunt & Prædicatores & Eruditores Christianæ legis desideranter requirunt, & recedente exercitu fidem abnegant &c. &c. (a).* Ex his autem liquido constare arbitramur, quod jam ante medium Sæculi XII Fenni aliqualem saltem Religionis Christianæ cognitionem habuerint, alioquin defectionem eorum a recepta fide ægre adeo ferre non potuerat Pontifex Romanus. 2:do Quod ad **ERICUM S.** attinet, duplici causa commotus fuit ad expeditionem in Finlandiam suscipiendam, scilicet partim ut populos, qui littoribus nostris infederant atq; ex his crebras in Svethiam fecerant excursiones valide compesceret, partim ut instinctu **S. HENRICI** Finlandiæ incolas, volentes nolentes tam argumentis, quam tormentis ad pleniorum Christi cognitionem deduceret (b). Quare hinc confici nequit, auroram lucis Evangelicæ ante illa tempora majoribus nostris non adfuisse. 3:tio Quod Fenni contra sævos hos convertores arma sumserint, nemo miretur, cum dubium esset, ad felicitatem ne, an vero ad illorum perniciem sacra hæc tenderet truculentia. Sed manum de tabula.

(a) Vid. *Collect. Vastovian. edit. Colon. p. 161.* (b) Vid. **RHYZELII** *libr. & Tom. cit. p. 323, 324.*